

19. Петько Л.В. Особистість. Соціум. Навчальне середовище / Л.В. Петько // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»: зб. наук. пр. – Вип. 35. – Переяслав-Хмельницький, 2014. – С. 102–110.
20. Психология и педагогика : учеб. для вузов / под ред. П. И. Пидкасистого. – Москва : изд-во Юрайт; Высшее образование, 2010. – 714 с. – (Основы наук).
21. Рубинштейн С. Л. Бытие и сознание. Человек и мир. – СПб. : Питер, 2003. – 512 с.
22. Слободчиков В. И. Основы психологической антропологии. Психология человека: Введение в психологию субъективности: учеб. пособ. для вузов / В. И. Слободчиков, Е. И. Исаев. – М. : Школа-Пресс, 1995. – 384 с.
23. Субъектный подход в психологии / под ред. А.Л.Журавлева, В.В.Знакова, З.И.Рябикиной, Е.А.Сергиенко. – М. : Институт психологии РАН, 2009. – 618 с.
24. Фаріна Я. О. Суб'єктність студента як об'єкта освітнього впливу вищої школи: автореф. дис. на здобуття вченого ступеня кандидата соц. наук : 22.00.04 – «Спеціальні і галузеві соціології». – Харків, 2012. – 18 с.
25. Aristova Nataliia. Formation of professional subjectivity of future translators at non-specialized universities of Ukraine // Известия Национальной академии наук Республики Казахстан : серия Аграрных наук. – 2014. – Vol. 6. – No.24. – С. 87–91.
26. Matviienko Olena. Theoretical Basics of Preparation of Teachers to Pedagogical Interaction with Children of Various Age // Intellectual Archive. – 2014. – Volume 5. – No. 5 (September). – Toronto : Shiny Word Corp., Canada. – PP. 105–117.

Bondarevska O. M.

Assistant

*Donetsk National University of Economics and Trade named after
Mykhailo Tugan-Baranovsky (Ukraine, Kryvyi Rih)*

INDIVIDUALIZATION OF TRAINING AND INDIVIDUAL STRATEGIES OF STUDENTS' SELF-COGNITIVE ACTIVITY IN THE PROCESS OF FOREIGN LANGUAGES TEACHING

Бондаревська О.М.

асистент

*Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського (Україна, Кривий Ріг)*

ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ТА ІНДИВІДУАЛЬНІ СТРАТЕГІЇ САМОСТІЙНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

The article defines the essence of the concepts of "individualization" and "differentiation" in the process of foreign languages teaching, and analyzes individual strategies on various grounds. The individual-psychological peculiarities of students are described and important aspects of the teacher's work in the process of foreign languages teaching are revealed.

Key words: *individualization, differentiation, individual strategies, self-cognitive activity, foreign languages*

Визначено сутність понять «індивідуалізація» та «диференціація» у процесі викладання іноземних мов, проведено аналіз індивідуальних стратегій за різними ознаками. Охарактеризовано індивідуально-психологічні особливості студентів та розкриті важливі аспекти роботи педагога в процесі викладання іноземних мов.

Ключові слова: *індивідуалізація, диференціація, індивідуальні стратегії, самостійно-пізнавальна діяльність, іноземні мови.*

Застосування індивідуальних стратегій самостійно-пізнавальної діяльності дозволяє підвищити ефективність навчальної діяльності студентів за рахунок індивідуалізації процесу навчання. Для цього необхідно створити умови, що відповідають індивідуально-психологічним особливостям особистості, надають можливість знаходити власні оптимальні засоби пристосовуватись до навчання

та є сприятливими для засвоєння навчального матеріалу. В своїй роботі ми проаналізуємо різні форми індивідуалізації та диференціації навчання, що застосовувалися протягом тривалого часу у вітчизняній та західній педагогіці, а також звернемося до важливих аспектів в роботі педагога в процесі викладання іноземних мов.

Питання ролі та місця індивідуалізації навчання усебічно висвітлювалося у наукових роботах таких видатних вчених-педагогів як С.Архангельський, В.Біблер, Л.Виготський, А.Гебос, І.Унт, С.Рубінштейн, Б.Теплов та ін. Поняття «індивідуальні стратегії» набуває досить широкого діапазону трактування у працях В.Артемов, І.Зимньої, Є.Ільїна, А.Ішкова, О.Леонтєва, М.Ляховицького, С.Ніколаєвої, С.Максименко, О.Малихіна, А.Миролюбова, І.Рахманова, М.Вайсбурда, Н.Гальскової та багатьох інших педагогів.

Терміни «індивідуалізації» та «диференціації» у науковому просторі з'явилися досить давно, але проблемою постає взаємозаміна даних понять. Застосування того чи іншого терміну в різних ситуаціях зумовлена здебільшого певною традицією чи домовленістю [3; 6].

«Педагогічна енциклопедія» [9] надає наступне визначення індивідуалізації «...організація навчального процесу, при якій вибір способів, прийомів, темпу навчання враховує індивідуальні відмінності тих, хто навчається, рівень розвитку їх здібностей до навчання». Згідно наведеного визначення, ті, хто навчається поєднуються в групи за спільними якостями, але індивідуальні особливості окремо кожного студента не враховуються.

Цікавими стосовно процесу індивідуалізації навчання є дослідження професора О.Малихіна. Так, на думку вченого навчальні стратегії з точки зору «комплексного явища відносно різних дій, прийомів, технік, підходів у процесі розв'язання навчальної проблеми» відіграють ключову роль в процесі самостійно-пізнавальної роботи [8]. Формуючи індивідуальні стратегії необхідно з'ясувати, від яких індивідуально-психічних особливостей залежить досягнення головної цілі, як правильно користуватися навчально-методичним матеріалом для всебічного розвитку студентів, їх теоретичної і практичної підготовки. Беручи до уваги той факт, що в процесі організації самостійно-пізнавальної діяльності викладач повинен виявляти і використовувати індивідуальні особливості студентів, автор акцентує на тому, що необхідно забезпечити такі умови, які б сприяли формуванню позитивних моральних властивостей особистості студентів і згладжуванню та «олюдненню» негативних.

Аналізуючи світовий педагогічний досвід застосування індивідуальних стратегій, ми стикнулися з тим, що в США під поняттям «індивідуалізація» розуміють всі форми та методи врахування індивідуально-психологічних особливостей особистості [14]. Інші автори вважають індивідуалізацію стратегією навчання, що може виявлятися як в мінімальній модифікації при навчанні в групах так і в повній незалежній самостійності навчання; в зміні темпу, мети та засобів навчання; в варіантах застосування індивідуалізації як по деяким дисциплінам, так і по всіх предметах, також в певних частинах навчального матеріалу.

Європейська педагогічна думка спирається на те, що індивідуалізація, перш за все, стосується вдосконалення самостійно-пізнавальної діяльності студентів в залежності від їх індивідуально-психологічних особливостей [12]. Зокрема французькі науковці чітко відрізняють індивідуальну роботу та індивідуалізацію. Перша стосується виконання студентами одних і тих самих завдань, а друга має справу з окремо обраними для кожного студента. Натомість німецькі вчені сходяться у думці з американськими колегами стосовно індивідуалізації, але уточнюють, що вона виступає окремим випадком диференціації [13].

Дослідивши світовий педагогічний досвід вивчення проблеми індивідуалізації навчання перейдемо до розгляду індивідуальних стратегій, що ґрунтуються на індивідуально-психологічних особливостях особистості.

До розуміння поняття «індивідуальні стратегії» особистості зробила свій внесок і психолого-педагогічна наука: що лежить в їх основі, чому виникають і які існують індивідуально-психологічні відмінності, як відбувається розвиток і зміна цих стратегій особистості в процесі навчальної діяльності [1; 4]. Кожна людина має індивідуальні особливості, які впливають на спосіб життя, взаємини з іншими та взагалі на будь-яку діяльність.

Тому, професор О.Малихін [8] систематизував наявні уявлення про визначальні характеристики навчальних стратегій та їхні функції в едукативному процесі і, таким чином,

дійшов висновку, що застосовуючи індивідуальні стратегії навчання студенти набувають більшої незалежності та самостійності не тільки в процесі навчання, а й в майбутній професійній діяльності. На думку вченого «врахування індивідуально-психологічних особливостей студентів сприяє розвитку їх творчої індивідуальності, актуалізують значущість подальших досліджень щодо впровадження стратегій навчання у фахову підготовку студентів. В умовах зменшення годин на аудиторні заняття студент повинен вміти чітко оцінити ситуацію, вибрати відповідні стратегії навчання та проконтролювати їх ефективність». В даному випадку не обійтись без стійкої мотивації.

Для того, щоб зрозуміти які мотиви складають основу індивідуальних стратегій самостійно-пізнавальної діяльності студентів спочатку треба визначити мотиви вступу до ВНЗ. У науковому просторі визначаються різні мотивуючі фактори, які змінюються в залежності від різноманітних аспектів, в тому числі економічних та соціальних перетворень, що відбуваються в державі та світі [2; 7; 10; 11; 15]. Ми підтримуємо думку Є.Ільїна [5], який вважає, що існують мотиви, що залишаються постійними протягом тривалого часу, серед яких виділяють такі: прагнення молодшої людини належати до студентської молоді, важливість та престиж обраної професії, а також те, на скільки професія відповідає творчим нахилам та колу інтересів особистості.

Також, цікавим видається той факт, що мотиви юнаків та дівчат суттєво відрізняються. Дівчата на перше місце ставлять важливість професії для суспільства, а також майбутнє місце роботи та прибуток. Натомість юнаки спираються на власні нахили, традиції, а також матеріальне забезпечення професії.

Також, згідно дослідженням Є. Ільїна [5] серед навчальних мотивів можна виділити чотири основні групи: «професійні», «особистого престижу», «прагматичні» та «пізнавальні». Цікавим видається той факт, що в залежності від курсу навчання різні групи мотивів стають більш або менш важливою. Так на початку навчання домінуючим мотивом виступає «професійний», на другому курсі на перший план виходить «особистісний престиж», а в подальшому ці мотиви об'єднуються і на четвертому курсі до них ще додається «прагматичний». «Професійні» і «пізнавальні» мотиви зумовлюють успішність навчання, а «прагматичні» притаманні для студентів з низькою успішністю.

Підсумовуючи проаналізовані вище поняття, можна зробити висновок, що важливим фактором ефективно організації самостійно-пізнавальної діяльності студентів є індивідуалізація, що передбачає врахування індивідуально-психологічних особливостей особистості. Для підвищення рівня такої діяльності необхідно тренувати загальні розумові дії та використовувати різноманітні види розумової діяльності, стимулювати мотивацію навчання, використовувати як традиційні так і сучасні інноваційні технології для оптимізації індивідуальних стратегій навчання.

Література:

1. Азимов Э.Г., Щукин А.Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). – М. : Издательство ИКАР, 2009. – 448 с.
2. Бондаревська О.М. Сутнісне розуміння самостійно-пізнавальної діяльності студентів як психолого-педагогічна проблема. // Гуманізація навчально-виховного процесу: зб. наук. пр. – Слов'янськ: ДДПУ. – 2015. – Вип. LXXII. – С. 64–69.
3. Гебос А.И. Психология познавательной активности учащихся (в обучении). – Кишинев : Штиинца, 1975. – 104 с.
4. Загальна психологія : підручник / за заг. ред. С.Д.Максименка.. – [2-ге вид., переробл. і доп.]. – Вінниця : Нова Книга, 2004. – 704 с.
5. Ильин Е.П. Мотивация и мотивы. – СПб. : Питер, 2000. – 512 с.
6. Ишков А.Д. Учебная деятельность студента: психологические факторы успешности : монография. – М.: Издательство АСВ, 2004. – 224 с.
7. Малихін О. Мотиваційно-цільовий компонент самостійної навчальної діяльності студентів вищого педагогічного навчального закладу // Рідна школа. – 2005. – № 8. – С. 28–30.
8. Малихін О.В. Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів: теоретико-методологічний аспект : монографія. – Кривий Ріг : Видавничий дім., 2009. – 307 с.
9. Педагогическая энциклопедия : В 4 томах. –Т.2. Ж-М. / под. ред. И.А.Каирова, Ф.Н.Петрова. – М. : «Советская энциклопедия», 1965. – 911 с.

10. Петько Л.В. Актуальність формування професійно орієнтованого іншомовного навчального середовища в умовах університету // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ.пед.ун-т імені Григорія Сковороди»: зб.наук. пр. – Переяслав- Хмельницький, 2014. – Вип. 33. – С. 128–141.
11. Петько Л.В., Ніколаєнко В.В. Програма вступного випробування з іноземної мови (англійська, німецька, французька) за професійним спрямуванням для вступників до магістратури НПУ ім. М.П.Драгоманова: метод. вказівки для студентів, бакалаврів та викладачів ВНЗ / за ред. Гончарова В.І. – [2-ге вид., доп. і випр.], 2011. – К. : НПУ ім. М.П. Драгоманова. – 76 с.
12. Унт И. Дифференциация и индивидуализация обучения. – М. : Педагогика, 1990. – 192 с.
13. Fridrich, H.F., Mandl, H. Psychologische Aspekte autodidaktischen Lernens. In: Unterrichtswissenschaft : Weinheim, Juventa, 1990. – Heft 3, S. 197–218.
14. Jonassen, D.H., Howland J.L., Moore J.L., Marra R.M. (2003). Learning to solve problems with technology: A constructive perspective (2nd ed.). Upper Saddle River, NJ : Prentice Hall.
15. Pet'ko Ludmila. The Approbation of the Teaching Textbooks in Foreign Language in Professional Way for the Entrants to Magistracy // Socialinis Ugdyimas (Social Education). – Volum 4(36) «Long Term and Interactive Competencies Search in Education (special edition)». – Vilnius : Lietuvos Edukologijos Universiteto Leidykla, 2013. – PP. 203–213. URI <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/7834>

Gavrysh I. V.,

Doctor of Pedagogic Sciences, professor

Dotsenko S.A.,

Candidate of Pedagogic Sciences, assistant professor, doctoral student

Shcherbakova O.O.

Candidate of Psychological Sciences, research officer

H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Ukraine

STEM EDUCATION AS A MEANS OF ENHANCING THE CREATIVE POTENTIAL OF A PERSONALITY WITHIN THE FRAMEWORK OF SCIENTIFICALLY-PEDAGOGICAL PROJECT «INTELLECT OF UKRAINE»

Гавриш І.В.,

доктор педагогічних наук, професор

Доценко С.О.,

к. пед.наук, доцент, докторант

Щербакова О. О.

к. псих. наук, науковий співробітник

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С.Сковороди

STEM-ОСВІТА ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ В РАМКАХ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЕКТУ «ІНТЕЛЕКТ УКРАЇНИ»

У статті розглянуто шляхи впровадження STEM-освіти у навчально-виховний процес. На основі численних досліджень проаналізовано погляди науковців щодо використання STEM-освіти як засобу розвитку творчих здібностей. Визначено, що завдання прикладної спрямованості та винахідницькі задачі є потужним засобом для розвитку творчих здібностей учнів. Охарактеризовано фактори, що впливають на розвиток творчих здібностей учнів: асоціативність, діалектичність та системність мислення.

Ключові слова: *STEM-освіта, мислення, здібності, уява, інтелект, творчість, творча уява, винахідницькі задачі.*

The article discusses ways of introducing STEM-education in the educational process. Based on numerous studies analyzed the views of scientists on the use of STEM-education as a vehicle for creativity. It was determined that the application orientation and inventive problem is a powerful tool for the development of creative abilities of students. If was the factors that characterized the factors that development of creative abilities of students, associative, dialectical and systemic thinking.

Keywords: *stem-education, creativity, intelligence, primary education, imagination, thinking, ability, inventive problems.*

Постановка проблеми. У багатьох розвинутих країнах світу все більшої популярності набуває STEM-освіта, як перетин науки (Science), технології (Technology), інженерії (Engineering) та математики (Math). У докладі ЮНЕСКО наголошується: «STEM – це